

ZASADA
ne bis in idem
W PRAWIE KARNYM

Andrzej Sakowicz

ZASADA ne bis in idem

W PRAWIE KARNYM
W UJĘCIU PANEUROPEJSKIM



Temida2

Białystok 2011

Rada programowa Wydawnictwa Temida 2:

Leonard Etel, Marian Grzybowski, Adam Jamróz, Dariusz Kijowski, Cezary Kosikowski, Adam Lityński, Emil Pływaczewski, Stanisław Prutis, Eugeniusz Ruśkowski, Walerian Sanetra, Halina Święczkowska, Bogdan Wierzbicki

Redaktor naukowy wydawnictwa:

Halina Święczkowska

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny), włącznie z fotokopiowaniem – bez pisemnej zgody wydawcy.

Recenzent:

Piotr Kardas

ISBN 978–83–89620–89–7

Opracowanie graficzne i typograficzne: *Jerzy Banasiuk*

Projekt okładki: *Jerzy Banasiuk*

Redakcja techniczna: *Jerzy Banasiuk*

Korekta: *Bogumiła J. Mancewicz*

Wydawca: **Temida 2**

Przy współpracy i wsparciu finansowym
Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

© Copyright by Temida 2, Białystok 2011

Spis treści

Wykaz skrótów.....	11
Wprowadzenie	13

Rozdział I

Pojęcie zasady *ne bis in idem*

1. Uwagi wstępne.....	29
2. Istota i uzasadnienie istnienia zasady <i>ne bis in idem</i>	32
3. Problematycznych charakter źródeł zasady <i>ne bis in idem</i>	43
4. Zasada <i>ne bis in idem</i> jako norma konstytucyjna.....	57
5. Zasada <i>ne bis in idem</i> jako zasada prawa i zasada procesu karnego.....	60
6. Uwagi końcowe.....	71

Rozdział II

Ewolucja zasady *ne bis in idem* w unormowaniach wewnątrz krajowych

1. Uwagi ogólne.....	73
2. Zasada <i>ne bis in idem</i> w starożytności.....	74
3. Zasada <i>ne bis in idem</i> w średniowieczu oraz czasach nowożytnych.....	76
4. Restytucja zakazu <i>ne bis in idem</i>	81
5. Uwagi końcowe.....	87

Rozdział III

Ewolucja zasady *ne bis in idem* w umowach międzynarodowych

1. Uwagi ogólne.....	89
2. Unormowania prawne w zakresie zasady <i>ne bis in idem</i> na przełomie XIX i XX wieku.....	89
3. Kształtowanie się zasady <i>ne bis in idem</i> w drugiej połowie XX wieku.....	95

Spis treści

3.1. Ochrona zasady <i>ne bis in idem</i> w umowach międzynarodowych państw skandynawskich	96
3.2. Ochrona zasady <i>ne bis in idem</i> w umowach międzynarodowych zawartych przez państwa Beneluxu.....	97
3.3. Zasada <i>ne bis in idem</i> w umowach międzynarodowych Unii Europejskiej i Rady Europy	99
4. Uwagi końcowe	106

Rozdział IV

Współczesne ujęcia zasady *ne bis in idem* w wybranych ustawodawstwach pod kątem stosunku do zagranicznego orzeczenia karnego

1. Uwagi ogólne	107
2. Instytucja <i>double jeopardy</i> a uznanie zagranicznego orzeczenia karnego w systemie <i>common law</i>	108
3. Zasada <i>ne bis in idem</i> w wybranych państwach europejskich.....	119
4. Uwagi końcowe	133

Rozdział V

Suwerenność państwa a *ius puniendi*

1. Uwagi ogólne	134
2. Klasyczne ujęcia suwerenności	137
3. Suwerenność a internacjonalizacja współpracy w sprawach karnych	145
4. Uwagi końcowe	164

Rozdział VI

Zasada wzajemnego uznawania zagranicznych orzeczeń karnych

1. Uwagi ogólne	166
2. Szkic rozwoju zasady wzajemnego uznawania	166
3. Zasada wzajemnego uznawania jako zasada prawa unijnego.....	174
4. Zasada wzajemnego uznawania w obszarze współpracy w sprawach karnych.....	178

Spis treści

5. Istota wzajemnego uznawania orzeczeń	191
5.1. Zaufanie	201
5.2. Ekwiwalentność (równoważność) systemów prawnych	209
5.3. Kompatybilność rozwiązań prawnych.....	213
5.4. „Ponadnarodowe” wsparcie struktur krajowych	234
6. Uwagi końcowe	245

Rozdział VII

Zasada *ne bis in idem* w regulacjach prawnych Rady Europy

1. Uwagi ogólne	251
2. Europejska konwencja o ekstradycji z 1957 r.....	252
3. Europejska konwencja w sprawie karania przestępstw drogowych z 1964 r.....	255
4. Europejska konwencja o międzynarodowej ważności wyroków karnych z 1970 r.....	256
5. Konwencja o przekazaniu ścigania w sprawach karnych z 1972 r.....	262
6. Inne rozwiązania konwencyjne nawiązujące do zasady <i>ne bis in idem</i>	263
7. Europejska konwencja praw człowieka i podstawowych wolności	264
7.1. Wprowadzenie	264
7.2. Zakaz tortur i innego nieludzkiego lub poniżającego traktowania oraz karania a zasada <i>ne bis in idem</i>	265
7.3. Zasada <i>ne bis in idem</i> jako element rzetelnego procesu sądowego	266
7.4. Artykuł 4 Protokołu 7 do Europejskiej konwencji praw człowieka i podstawowych wolności.....	270
7.4.1. Zakres ochrony jednostki na podstawie art. 4 Protokołu 7.....	270
7.4.2. Pojęcie „przestępstwa” i „postępowania karnego” na podstawie art. 4 Protokołu 7	272
7.4.3. Pojęcie „tego samego czynu” – „ <i>idem crimen</i> ” czy „ <i>idem factum</i> ”?.....	276
7.4.4. Pojęcie „prawomocnego wyroku”	285

7.4.5. Wznowienie postępowania karnego na podstawie art. 4 ust. 2 Protokołu 7	287
8. Uwagi końcowe	290

Rozdział VIII

Zasada *ne bis in idem* w porządku prawnym Unii Europejskiej

1. Uwagi ogólne	293
2. Zasada <i>ne bis in idem</i> we wspólnotowym prawie konkurencji.....	295
3. Zasada <i>ne bis in idem</i> w ramach współpracy prawnokarnej państw członkowskich Unii Europejskiej (Wspólnot Europejskich) opartej na umowach międzynarodowych	302
3.1. Konwencja o podwójnym karaniu z 25 maja 1987 r.	302
3.2. Konwencja o wykonywaniu zagranicznych orzeczeń karnych z dnia 13 listopada 1991 r.	305
3.3. Konwencja o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych z dnia 17 czerwca 1998 r.	309
3.4. Konwencja w sprawie ochrony interesów finansowych WE z dnia 26 lipca 1995 r.....	315
3.5. Konwencja w sprawie zwalczania korupcji urzędników Wspólnot Europejskich i urzędników państw członkowskich Unii Europejskiej z dnia 26 maja 1997 r.	320
3.6. Zasada <i>ne bis in idem</i> w Konwencji Wykonawczej do Układu Schengen z 1990 r.	322
3.6.1. Umowy z Schengen w kontekście zasady <i>ne bis in idem</i>	322
3.6.2. <i>Ratio legis</i> art. 54 Konwencji Wykonawczej	326
3.6.3. Problematyka wykładni art. 54 Konwencji Wykonawczej	329
3.6.4. Zakres temporalny zakazu <i>ne bis in idem</i> w Konwencji Wykonawczej	338
3.6.5. Problem tożsamości czynu (<i>idem</i>)	341
3.6.6. Zakres przedmiotowy i istota „prawomocnego wyroku”.....	361
3.6.6.1. Orzeczenia uruchamiające zakaz <i>ne bis in idem</i> na podstawie art. 54 Konwencji Wykonawczej.....	361

Spis treści

3.6.6.1.1. Wyroki uniewinniające i orzeczenia skazujące	365
3.6.6.1.2. Inne orzeczenia sądowe oraz pozasądowe przypisujące odpowiedzialność karną	378
3.6.6.1.3. Orzeczenia umarzające postępowanie karne	383
3.6.6.2. Określenie prawomocności orzeczenia kreującego zakaz <i>ne bis in idem</i>	397
3.6.7. Wyjątki od zasady <i>ne bis in idem</i> i konsekwencja ich zastosowania	405
3.7. Zasada <i>ne bis in idem</i> w decyzjach ramowych Rady UE	408
3.8. Karta Praw Podstawowych	421
4. Uwagi końcowe	429

Rozdział IX

Zasada *ne bis in idem* a problematyka rozwiązywania konfliktów jurysdykcji

1. Uwagi ogólne	431
2. Kształtowanie się rozwiązań prawnych w zakresie rozstrzygania konfliktów jurysdykcji	436
3. Metody rozwiązywania konfliktów jurysdykcji	451
4. Uwagi końcowe	463
Zakończenie	464
Bibliografia	477
Wykaz aktów prawnych	524
Orzecznictwo	528